

BÖLÜM 24

ÇOCUKLUKTAN YETİŞKİNLİĞE DİSLEKSİ

Oya GÜNGÖRMÜŞ ÖZKARDEŞ

Prof.Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü

“Sizi dünyama iki nedenle davet ediyorum. Biri içgörü, anlayış, merhamet ya da güç kazanacağınıza ilişkin umudum. İkincisi bu sürecin bana kendimi olduğum gibi sevmem ve yapabileceklerim için yardım etmesi umudu”

Lynn Pelkey

Özgül Öğrenme Bozuklukları (ÖÖB) öğrenmeyi güçleştiren özel tipteki zorlukları tanımlamak için kullanılan bir şemsiye terimdir. ÖÖB olan bireyler homojen bir grup olmaktan çok, bilişsel becerilerindeki farklılıklara, zorluk yaşadıkları alanlara bağlı olarak birbirlerinden bütünüyle farklı özellikler gösteren karma bir gruptur. ÖÖB çocukluk dönemi başlangıçlı bir sorun olması nedeniyle çoğu kez ilk aklımıza gelen akademik becerileri yeni kazananlar, yani çocuklar olmaktadır. İlköğretime başladığı ilk yıllarda okumayı, yazmayı öğrenmekte zorlanan çocuklar büyüdüğünde neler olur, akademik alandaki zorlukları sürer mi, bir yetişkin olarak ne tip zorluklarla baş etmek durumunda kalırlar? Bu sorular özellikle son dönemlerde araştırmacıların gündemini çok daha fazla meşgul etmeye başladı. Bunun en önemli nedenleri arasında akla ilk gelenler disleksinin toplumlarca daha tanınır hale gelmesi, eğitim haklarının yasalarla korunması, destekleyici eğitimden yararlananların sayısının giderek artması, Gelişimsel Disleksi (GD)'li daha fazla sayıdaki gencin üniversiteye girmesi, GD'li bireylerin öz yaşam öykülerini yayınlayarak ya da anlatarak geçmişte ve hali hazırda yaşadıkları sorunları / başarı öykülerini toplumla paylaşmalarıdır.

Yaklaşık 35 yıldır ÖÖB'si olan çocuklar ve ailelerle çalışan biri olarak yıllar içinde Disleksi tanısı almış pek çok çocuğun anne ya / ya da babasının “ben de okumayı sökmekte çok zorlanmıştım”, “bir kitabı bitirmem günlerimi alır”, “filmi varken insan niye kitabını okusun ki”, “okulda hiç iyi bir öğrenci değildim, benimle dalga geçerlerdi”, “hala okumayı sevmiyorum” dediklerine tanık oldum, çocuklarıyla çalışırken onların da var olan öğrenme, organizasyon vb. sorunlarına yardım ettiklerim oldu. Bazen çocukken destekleyici eğitim almış olan bir danışanın çocuğuna ya da yeğenine destekleyici eğitim verdim, bazen de psikiyatrist tarafından yönlendirilen ya da kendi başvuran üniversite öğrencisi ya da mezunu danışanlarım oldu, oluyor. Bu alanda çalışan pek çok uzmanın benzer şeyleri deneyimlediği kuşkusuz. Klinik gözlemlerimiz ve son yıllarda araştırmalardan gelen bilgiler hemen hemen bütün ÖÖB tiplerinin yalnızca çocuğun okuldaki yaşamını etkilemekle kalmadığını, ilişkilerini, gündelik yaşamını ve büyüdüğünde de ev ve iş yaşamını etkileyen kalıcı bir sorun olduğunu göstermektedir (1,2).

aptal ya da yetersiz olduğunu düşünmesi, yaşadığı olumsuzlukları saldırganlık ya da içe kapanma gibi yollarla dışa vurması ve zorluklarını aşmada başarılı olamadığında okulu erken terk etmesi, kapasitesinin çok daha altındaki işlerde çalışması neredeyse kaçınılmazdır. Bu sorunlarla karşımıza gelen çocukların büyüdüklerinde görünmez olmalarını ve biricikliklerinin zedelenmesini önlemenin tek yolunun ise ailenin, okulun ve toplumun bilgi, anlayış ve desteğinden geçtiğini unutmamamız gerekir. Gökkuşağının, okaliptüs ağacının gövdesinin çok renkli olduğu için güzel olduğunu, farklılığı olan her bireyin zenginliğimiz olduğunu vurgulayarak bu yazının sonsözünü bir kitabın önsözdeki alıntısıyla bitirmek istiyorum.

Farklılığı uğruna dünyadaki her türlü aynılıktan seve seve vazgeçeceğim..... İçin.

Andrew Solomon.

KAYNAKLAR

1. Everatt J. The abilities and disabilities associated with adult developmental dyslexia. J. Res. Read. 1997; 20(1): 13-21.
2. Rack J. Issues in the assessment of developmental dyslexia in adults: theoretical and applied perspectives. J. Res. Read. 1997; 20(1): 66-76.
3. Schaywitz S. Overcoming dyslexia [Kindle version]. Vintage Books, 2003. 2nd Edt.
4. Lerner J. Learning disabilities: Theories, diagnosis and teaching strategies. 9. Ed. Boston: Houghton Mifflin Comp., 2003.
5. Hinshelwood J. Congenital word-blindness. London: H.K. Lewis & Co. Ltd, 1917.
6. Mather N, Wendling BJ. Essentials of dyslexia and intervention. Wiley Pub, 2012.
7. Hawee Chia NK. Diagnostic interventions by operation alizing definition dyslexia. In Dyslexia perspectives, challenges and treatment options. Editör Frazier M. Nova Sciences Pub, 2016, pp. 187-191.
8. A Brief History of Dyslexia. Erişim adresi: <https://dyslexiahistory.web.ox.ac.uk/brief-history-dyslexia>.
9. Lawrence D. Understanding Dyslexia. Open University Pres, Mc-Hill Education, New York, 2009.
10. Alexander-PasseN. Dyslexia and Depression. Nova Science Pub, New York, 2010.
11. Farnham-Diggory S. Çocuklarda Öğrenme Yetersizliği. Şenel HG (Çeviri Ed.) 1. Baskı, Ankara: Ankara Üni. Yayınları, 2000.
12. Ott, P. How to Detect and Manage Dyslexia. Heinemann Educational Pub., Oxford, 1997.
13. Gearhart B. Learning Disabilities, Educational Strategies. 2. ed. The C.V. Mosby Company, 1977.
14. Morgan P. A case of congenital word blindness. Br Med J. 1896; 7: 1378. doi: <https://doi.org/10.1136/bmj.2.1871.1378>
15. Stewart, K. Helping a Child with NLD or Asperger's Syndrome, New Harbinger Pub, 2002.
16. Sherman CJ. Normal and learning disabled development of academic skills. In adult learning disorders: Contemporary issues. Editör Wolf LE, Schreiber HE, Wasserstein J. New York: Psychology Press, 2010, pp. 3-24.
17. Reis A, Araújo S, Morais IS, Faísca L. Annals of reading and reading-related skills in adults with dyslexia from different orthographic systems: a review and meta-analysis. Dyslexia 2020; 70: 339-368. <https://doi.org/10.1007/s11881-020-00205-x>
18. Grigerenko, EL. Developmental Dyslexia in Adults. In adult learning disorders: Contemporary issues. Editör Wolf LE, Schreiber HE, Wasserstein J. New York: Psychology Press, 2010, pp.83-110.
19. Castles A, Colthearta, M. Is there a causal link from phonological awareness to success in learning to read? Cognition 91;2004, 77-111.
20. Everatt J. The abilities and disabilities associated with adult developmental dyslexia. Journal of Research in Reading 1997, 20(1), 13-21. <https://doi.org/10.1111/1467-9817.00016>.
21. Engelhardt PE, Yuen MKY, Kenning EA, Filipovic L. Are linguistic prediction deficits characteristic of adults with dyslexia? Brain Sci. 2021; 11: 59. <https://doi.org/10.3390/brainsci11010059>
22. American Psikiyatri Birliği. DSM-IV. Tanı ölçütleri başvuru el kitabı. Köroğlu E (Çeviri Ed.) 4. Baskı, Ankara: Hekimler Yayın Birliği, 1994.
23. Stanovich KE. Matthew effects in reading: some consequences of individual differences in the acquisition of literacy. J. Educ. 2009; 189(1-2): 23-55. doi:10.1177/0022057409189001-204.
24. Bruck M. Persistence of dyslexics' phonological awareness deficits Dev. Psychol. 1992; 28 (5): 874-886. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.28.5.874>

25. Mooney J, Cole, D. Learning Outside The Lines: Two Ivy League Students With Learning Fireside Book 2000.
26. Kurnoff, S. The Human Side of Dyslexia London Universal USA,2000.
27. Rodis P, Garrod A, Boscardin M.L. Learning Disabilities & Life Stories, Pearson Education Company,2000.
28. Mcloughlin D, Leather C. Dyslexia: meeting the needs of employers and employees in the work place. In Routledge Companion to Dyslexia. Editör Reid G. Routledge, 2009, pp. 286-294.
29. Youman, M. Dyslexia in Different Languages and English Language Learners, in Essentials of dyslexia assessment and Intervention. Mather & B.J. Wendling Wiley Pub. 2012, pp. 223-241.
30. Nag S, Snowling, M. School Underachievement and Specific Learning Difficulties. In IACAPAP e-Textbook of Child and Adolescent Mental Health.Ed. JM Rey Genva: 2012.
31. Ellis AW. Reading, Writing and Dyslexia a cognitive analysis. 3. Ed. London: Psychology Press, 2016.
32. Ramus F, Rosen S, Dakin SC, Day BL, Castellote JM, White S, Frith U. Theories of developmental dyslexia: insights from a multiple case study of dyslexic adults. Brain 2003; 126: 841-865.
33. Snowling M, Stackhouse J, Rack,J. Phonological dyslexia and dysgraphia—a developmental analysis, Cognitive Neuropsychology 1986; 3:3, 309-339, DOI: 10.1080/02643298608253362
34. Rack J. Issues in the assessment of developmental dyslexia in adults: Theoretical and applied perspectives. Journal of Research in Reading, 1997; 20(1):66-76. <https://doi.org/10.1111/1467-9817.00021>
35. Pennington B F, Orden G C, Smith SD, Green PA, Haith M M. Phonological processing skills and deficits in adult dyslexics. Child Development 1990; 61(6): 1753-1778. doi:10.1111/j.1467-8624.1990.tb03564.x
36. Kitz WR, Tarver SG. Comparison of dyslexic and nondyslexic adults on decoding and phonemic awareness tasks. Annals of Dyslexia 1989;39:196-205
37. Denckla MB. The child with developmental disabilities grown up: Adult Residua of Childhood Disorders. Neurologic Clinics1993; 11(1): 105-125. doi:10.1016/s0733-8619(18)30172-5
38. Bruck M. Word-recognition skills of adults with childhood diagnoses of dyslexia. Developmental Psychology 1990;26(3):439-454. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.26.3.439>
39. Bruck M. Persistence of dyslexics' phonological awareness deficits. Developmental Psychology 1992;28(5):874-886. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.28.5.874>
40. Martin J, Colé P, Leuwers C, Casalis S, Zorman M, Sprenger-Charolles L. Reading in French-speaking adults with dyslexia. Ann. of Dyslexia 2010; 60: 238-264. doi: 10.1007/s11881-010-0043-8
41. Bogdanowicz KM, Łockiewicz M, Bogdanowicz M, Pąchalska M. Characteristics of cognitive deficits and writing skills of Polish adults with developmental dyslexia. Int J Psychophysiol 2014; 93(1): 78-83. doi: 10.1016/j.ijpsycho.2013.03.005
42. Laasonen M, Lehtinen M, Leppämäki S, Tani P, Hokkanen L. Project dyadd: Phonological processing, reading, spelling, and arithmetic in adults with dyslexia or ADHD. J. Learn. Disabil. 2009; 43(1): 3-14.
43. Nergård-Nilssen T, Hulme C. Developmental dyslexia in adults: behavioural manifestations and cognitive correlates. Dyslexia 2014; 20(3): 191-207. doi: 10.1002/dys.1477
44. Suárez-Coalla P, Cuetos F. Reading difficulties in Spanish adults with dyslexia. Ann. of Dyslexia 2015; 65: 33-51. doi: 10.1007/s11881-015-0101-3
45. Afonso O, Suárez-Coalla P, Cuetos F. Spelling impairments in Spanish dyslexic adults. Frontiers in Psychology 2015; 6. doi:10.3389/fpsyg.2015.00466
46. Leinonen S, Müller K, Leppänen PHT, Aro M, Ahonen T, Lyytinen H. Heterogeneity in adult dyslexic readers: Relating processing skills to the speed and accuracy of oral extreading. Read Writ 2001; 4(3): 265-296.
47. Raman, I. The role of age of acquisition in picture and word naming in dyslexic adults. British Journal of Psychology 2011;102(3):328-339. doi:10.1348/000712610x522572
48. Yücedağ, ED. Dans Eden Kelimeler Elma Yayinevi 2. Basım 2017
49. Cündübeyoğlu E. Disleksi Hakkında TEDX konuşması. <https://youtu.be/M8xyg9izjWA>. 23.4. 2021 tarihinde erişilmiştir.
50. Özkardeş O, Falzon R. The experience of young adults with neuro-diverse profiles (Learning disabilities and ADHD) devam etmekte.

51. Pallaoro Moojen SM, Gonçalves HA, Bassôa A, Navas AL, de Jou G, Sánchez EM. Adults with dyslexia: how can they achieve academic success despite impairments in basic reading and writing abilities? the role of text structure sensitivity as a compensatory skill. *Annals of Dyslexia*, 2020; 70: 115–140.
52. Di Betta AM, Romani C. Lexical learning and dysgraphia in a group of adults with developmental dyslexia. *Cogn. Neuropsychol.* 2006; 23(3): 376–400. doi: 10.1080/02643290442000545
53. Kahta S, Schiff R. Implicit learning deficits among adults with developmental dyslexia. *Ann. of Dyslexia* 2016; 66: 235–250. doi: 10.1007/s11881-016-0121-7
54. Wiseheart R, Altmann L, Park H, Lombardino LJ. Sentence comprehension in young adults with developmental dyslexia. *Ann. of Dyslexia* 2009; 59: 151–167. doi: 10.1007/s11881-009-0028-7
55. Griffiths CCB. Pragmatic abilities in adults with and without dyslexia: a pilot study. *Dyslexia* 2007; 13(4): 276–296. doi: 10.1002/dys.333
56. Smith-Spark JH, Henry L, Messer DJ, Edwardsdottira E, Zieck AP. Executive functions in adults with developmental dyslexia. *Res. Dev. Disabil.* 2016; 53: 323–341.
57. Lallier M, Thierry G, Barr P, Carreiras M, Tainturier MJ. Learning to read bilingually modulates the manifestations of dyslexia in adults. *Scientific Studies of Reading* 2018; 22(4): 335–349. <https://doi.org/10.1080/10888438.2018.1447942>
58. Francisco AA, Jesse A, Groen MA, McQueen JM. A general audiovisual temporal processing deficit in adult readers with dyslexia. *JS-LRF* 2017; 60(1): 144–158.
59. Pinna, B and Deiana, K On the Role of Color in Reading and Comprehension Tasks in Dyslexic Children and Adults Special Issue: Seeing Colors 2018 Vol. 9(3), 1–22 DOI: 10.1177/2041669518779098 journals.sagepub.com/home/ipe
60. Łockiewicz M, Bogdanowicz KM, Bogdanowicz M. Psychological resources of adults with developmental dyslexia. *J Learn Disabil* 2014; 47(6): 543–555. doi: 10.1177/0022219413478663
61. van Oers, CAMM, Goldberg, N, Fiorin, G, van den Heuvel MP, Kappelle LJ, Wijnen, FNK. No evidence for cerebellar abnormality in adults with developmental dyslexia, *Experimental Brain Research* 2018; 236: 2991–3001.
62. Brookes RL, Tinkler S, Nicolson RI, Fawcett AJ. Striking the right balance: motor difficulties in children and adults with dyslexia. *Dyslexia* 2010; 16: 358–373. doi: 10.1002/dys.420
63. Reid, AA, Szczerbinski, M, Iskierka-Kasperek, E and Hansen P Cognitive Profiles of Adult Developmental Dyslexics: Theoretical Implications *DYSLEXIA* 13: 1–24 (2007)
64. Conlon EG, Wright CM, Norris K, Chekaluk E. Does a sensory processing deficit explain counting accuracy on rapid visual sequencing tasks in adults with and without dyslexia? *Brain Cogn.* 2011; 76: 197–205.
65. Tanner K. Adult dyslexia and the 'conundrum of failure'. *Disabil. Soc* 2009; 24(6): 785–797.
66. Gwernan-Jones R *Socio-Emotional Aspects of Dyslexia: We're all in this Together* Ed. Nicola Brunswick Supporting Dyslexic Adults in Higher Education and the Workplace Wiley Blackwell 2012, pp 13–21.
67. Carawan L W, Nalavany B A, Jenkins C. Emotional experience with dyslexia and self-esteem: the protective role of perceived family support in late adulthood. *Aging & Mental Health* 2015; 20(3): 284–294. doi: 10.1080/13607863.2015.1008984
68. Farrugia P. The psycho-emotional experience of university students with dyslexia. This dissertation is presented to the Faculty of Social Wellbeing in part fulfilment of the requirements for the Degree of Bachelor of Psychology (Honours) at the University of Malta. 2018.
69. Ingesson G. Growing up with dyslexia interviews with teenagers and young adults. *Sch. Psychol. Int.* 2007; 28(5): 574–591.
70. Riddick B, Sterling C, Farmer M, Morgan S. Self-esteem and anxiety in the educational histories of adult dyslexic students. *Dyslexia* 1999; 5: 227–248.
71. Costantini A, Ceschi A, Sartori R. Psychosocial interventions for the enhancement of psychological resources among dyslexic adults: a systematic review. *Sustainability* 2020; 12: 7994. doi: 10.3390/su12197994
72. Nalavany BA, Carawan LW. Perceived family support and self-esteem: The mediational role of emotional experience in adults with dyslexia. *Dyslexia* 2011; 18(1): 58–74. doi: 10.1002/dys.1433
73. Gauci C. The effects of a dyslexic profile on young adults. A dissertation presented to the Faculty of Social Wellbeing in part fulfilment of the requirements for the degree

- of Bachelor of Psychology (Honours) Malta University, May, 2019.
74. Hellendoorn J, Ruissenars W. Personal experiences and adjustment of Dutch adults with dyslexia. *Remedial Spec. Educ.* 2000; 21(4): 227-239.
 75. Undheim AM. Dyslexia and psychosocial factors. A follow- up study of young Norwegian adults with a history of dyslexia in childhood. *Nord. J. Psychiatry* 2003, 57(3): 221-226. doi: 10.1080/08039480310001391
 76. Leather C, Hogh H, Seiss E, Everatt J. Cognitive functioning and work success in adults with dyslexia. *Dyslexia* 2011; 17(4): 327-338. doi: 10.1002/dys.441.
 77. Bell S. Exploring support for dyslexic adults in the English workforce: lessons learnt from the story of an adult dyslexia group. *Support Learn.* 2009; 24(2): 73-80.
 78. Mcloughlin D. Adult Dyslexia: assesment-, counselling and training. In *Dylsexia and effective learning in secondary and tertiary education*. Editör Hunter- Carsch M, Herrington M. London; Philadelphia: Whurr Publishers, 2001, pp. 121-127.
 79. Mcloughlin D, Fitzgibbon G, Young V. Adult Dyslexia Assesment, Counselling and Training. London: Whurr pub, 1994.
 80. Tops W, Callens M , Lammertyn J , Hees VV, Marc B. Identifying students with dyslexia in higher education. *Ann. of Dyslexia* 2012; 62: 186-203. doi: 10.1007/s11881-012-0072-6
 81. Reynolds AE, Caravolas M. Evaluation of the Bangor Dyslexia Test (BDT) for use with adults. *Dyslexia* 2016; 22(1): 27-46. doi: 10.1002/dys.1520.
 82. Tamboer P, Vorst HCM, Jong PF. Six factors of adult dyslexia assessed by cognitive tests and self- report questions: Very high predictive validity. *Res. Dev. Disabil.* 2017; 71: 143-168.
 83. Bruck, M. Word recognition and component phonological processing skills of adults with childhood diagnosis of dyslexia. *Developmental Review* 1993; 13(3), 258-268. doi:10.1006/drev.1993.1012
 84. Fidler R, Everatt J. Reading Comprehension in Adult Students with Dyslexia: Areas of Weakness and Strategies for Support, In *Supporting Dyslexic Adults in Higher Education and the Workplace*. Ed. Nicola Brunswick. Wiley Blackwell 2012, pp 91-100
 85. Miles, T.R. *Dyslexia: The pattern of diffilculties*, 2nd edn , Whurr pub, London 1993.
 86. Talcott,JB, Hansen PC, Willis-Owen,C, McKinnell İ A, Richardson A, Stein,J. Visual magnocellular impairment in adult developmental dyslexics *Neuro-ophthalmology* 1998, 20 (4):187-201
 87. Nalavany B A, Logan JM. Carawan, LW. The relationship between emotional experience with dyslexia and work self-efficacy among adults with dyslexia. *Dyslexia* 2017, 24(1).17-32.
 88. Sally E. Shaywitz, Jack M. Fletcher, John M. Holahan, Abigail E. Shneider, Karen E. Marchione, Karla K. Stuebing, David J. Francis, Kenneth R. Pugh and Bennett A. Shaywitz Persistence of Dyslexia: The Connecticut Longitudinal Study at Adolescence *Pediatrics* December 1999, 104 (6) 1351-1359; DOI: <https://doi.org/10.1542/peds.104.6.1351>
 89. Şenel H.G. Okuma güçlüğü olan ve olmayan ilkökul öğrencilerinin okuma düzeylerinin ve dislektik özelliklerinin karşılaştırılması. Ankara Üniversitesi, Doktora Tezi. Ankara. 1998.
 90. Brunswick N. Dyslexia in UK Higher Education and Employment: An Introduction and Overview. In *Supporting Dyslexic Adults in Higher Education and the Workplace* Ed. Nicola Brunswick Wiley Blackwell. 2012, pp 1-10.
 91. Reid G. *Dyslexia a Practitioner's Handbook*. Wiley Pub. Sussex,1998,2.ed.
 92. Pollak D. Supporting Higher Education Students Who are Dyslexic. In *Supporting Dyslexic Adults in Higher Education and the Workplace* Ed. Nicola Brunswick Wiley Blackwell. 2012, pp 59-73.
 93. Özkardeş O. Türkiye Perspektifinden Özgül Öğrenme Güçlükleri. "Dyslexia and Learning Difficulties" kitabında. JP Das [Baskıda].